

Pojke som inte gör som fröken säger

Det vanligaste sättet för föräldrar och lärare att styra barn är genom instruktioner och tillsägelser. När barn inte gör som vi säger och alltså är olydiga kan det se ut på många sätt som kan behöva bemötas på olika sätt. Vissa barn reagerar mycket starkt på tillsägelser, vissa har framför allt svårt att följa instruktioner och ibland följs problemen åt.

Exempel: Gustav i klass 1 har inga svårigheter beträffande själva skolarbetet men betraktas som en bråkig pojke. Han stör ofta på lektioner. Typiska exempel på bristande lydnad är att han pratar i klassrummet, får en tillsägelse, fortsätter att prata ändå, fröken tar i, han fogar sig inte osv. På rasterna springer han i korridoren, vilket är förbjudet, och säger man till honom bryr han sig inte om det. Det går inte att styra honom. Han har inte så mycket respekt för vuxna när han är på det humöret, allra minst sin egen fröken som han nonchalerar totalt ibland. Många gånger blir det konflikter med fröken, maktkamper där han vägrar att ta reson hur arg fröken än är. När fröken försökte prata förstånd med honom vägrar han att lyssna. Han vänder bort blicken och sätter fingrarna i öronen. Vanliga instruktioner till hela klassen går inte heller så bra, många gånger verkar han inte alls höra dem. Då och då ringer fröken till föräldrarna och berättar vad som hänt, de lovar att tala med sin son, ibland blir det bättre någon dag men snart är allt lika dåligt igen.

Förslag till åtgärder:

1. Om pojken är särskilt olydig mot sin fröken kan förhållandet mellan dem vara dåligt, kanske kommunikationen i huvudsak är negativ. De kanske tycker illa om varandra. Läraren kan behöva ägna sig mer åt pojken och då på ett positivt sätt; till exempel prata om det som pojken tycker om och är bra på utan pekpinna eller reprimander.
2. Få människor tycker om att bli avbrutna, och den här pojken har kanske särskilt svårt för det. En del av bekymren under lektioner kan bero på det. Man kan i så fall försöka med att förvarna inför byte av aktivitet, låta honom avsluta innan man kräver att han övergår till något annat, göra extra tydliga genomgångar inför varje arbetspass och be honom repetera så att man förvissas om att han uppfattat vad som skall ske.
3. Om pojken har svårt för att ge med sig då det känns pinsamt och förödmjukande, och därför har lätt för att reagera på tillsägelser som svåra provokationer, kan man behöva ändra sitt sätt att säga till. Se vårt dokument "Olydnad" som innehåller en hel del praktiska tips.
4. Man kan påverka Gustavs lust att följa instruktioner med ett träningsprogram där han förstärks systematiskt för det önskvärda beteendet "att följa frökens instruktion" antingen det gäller en skoluppgift eller att avbryta något han just höll på med. Man kan börja träna under avgränsade perioder och man kan göra Gustavs uppgift så enkel att risken för misslyckande är minimal. Läraren lägger ett blått kort på Gustavs bänk med innebörden "Nu tränar vi" och ger honom ett poäng när han följt alla instruktioner under träningspasset. Instruktionerna kan vara riktade enbart till Gustav eller till hela klassen. Efter en stund tar fröken bort de blå kortet. Om Gustav följt alla instruktioner under träningspasset sätter hon omedelbart en markering på en speciell blankett. Läraren kan själv välja hur många och långa träningspass det skall vara. Markeringarna fungerar som en sorts pengar, de kan bytas mot något Gustav gillar. Föräldrarna sköter den saken. Om träningen går bra vidgar man den systematiskt till allt svårare situationer. I bästa fall kan naturliga förstärkare i längden ta över, dvs. detta att

följa instruktioner för automatiskt med sig så mycket positiva konsekvenser (t.ex. i form av beröm eller positiv uppmärksamhet) för Gustav att han inte längre behöver något speciellt motivationsprogram.

Läraren, föräldrarna och Gustav har ett möte. Där bestäms bl.a. att föräldrarna skall hjälpa till med förstärkningen. De skall varje dag titta i poängboken och om Gustav tjänat tillräckligt många poäng kan han "köpa" en förmån från den lista de gjorde upp. På listan finns en del mindre leksaker och flera aktiviteter som Gustav gillar att göra tillsammans med en förälder. Listan anger också hur många poäng varje aktivitet kostar. Föräldrarna vill gärna vara generösa och kan behöva påminnas om att de måste vara realistiska, särskilt i fråga om hur mycket tid de har för aktiviteter. Förstärkarna är alla sådana som Gustav inte har fri tillgång till, de kan bara konsumeras när föräldrarna så bestämmer. Tillsammans upprättar man ett kontrakt.

KONTRAKT

Gustav skall träna sig på att göra som fröken säger. Fröken visar när träningen pågår genom att lägga ett blått kort på hans bänk då. Det gäller för Gustav att omedelbart göra precis som läraren säger utan protester. För varje gång han gör detta under ett helt träningspass markerar fröken en poäng i poängboken. Gustav tar hem poängboken varje dag och visar den för föräldrarna. Föräldrarna hjälper Gustav att räkna samman hur många poäng han har. Gustav kan "köpa" förmåner enligt prislistan. Föräldrarna markerar vilka poäng han köpt för.

..... den.....

.....
Gustav

.....
Mamma

.....
Pappa

.....
Lärare

Det är lämpligt att före första träningspasset göra en enskild genomgång med Gustav där läraren genom frågor övertygar sig om att han förstått reglerna. Han får också visa hur det ska gå till att "omedelbart göra precis som läraren säger utan protester".

Under träningen händer det då och då att Gustav inte följer instruktioner. Det är bra att då avstå från att förebrå honom för det. Det räcker med att säga att man förstår att det är svårt för honom att börja göra på ett nytt sätt och att han ju får nya chanser.

Så småningom skärper man kraven för att få ihop en poäng, träningspassen görs allt längre.

Instruktioner till läraren:

- Välj minst ett tillfälle varje lektion när du tränar = ett träningspass.
- Lägg då det speciella blå kortet på Gustavs bänk som tecken på att han nu kan tjäna poäng.
- Låt träningspasset pågå ungefär fem minuter och ta därefter bort det blå kortet.
- Öka så småningom kraven genom längre träningspass.
- Observera noga om Gustav följer instruktionerna under hela träningspasset.

- Så fort träningspasset är slut skall du sätta poäng i hans poängbok.
- Ange också i poängboken varje dag (olika beroende på hur många träningspass det är) hur många poäng han maximalt kan tjäna.
- Om Gustav inte följer instruktionen gör du inget särskilt. Vädja inte till honom.
- Du kan gärna uppmuntra med leenden och nickar när det går bra, var i övrigt neutral.
- Följ kontraktet noga, även om du ibland frestas använda poängen för andra saker än de som står i kontraktet. Du kan t.ex. inte dra av poäng om han gjort något riktigt dåligt.
- Påminn Gustav vid skoldagens slut att ta med poängboken hem.